

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Cap. 5. Circa Homicidium licitum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

SECTIO SECVNDA.

De Præcepto Decalogi quinto Problemata.

CAPVT V.

Circa Homicidium licitum.

PROBL. I.

Licetum est, & non est, inuasorem occidere, cum moderamine inculpatae tutelae.

56
Non est licitum.

Non est licitum. Quia absolute Decalogi Præceptum imperat. Non occideris: & ad vim repellendam, variis quilibet potest medijs uti. Sic Accursius, & Glossa ad l. *Vim viſſi. de iur. & iure.* Richar. de S. Viſſi. de charit. Gerſon. tract. de Euch. Ancona. l. de potest. Eccles. qu. 2. artic. 3. Hugo. dist. 50. cap. De his Cleric. Abul. ad cap. 5. Mat. qu. 109.

57
Licetum est.

Licetum est cunctis. Quia ipsa natura dicente, vim vi licet repellere. Et quia ius Canon. & Civile id omnino permittit. cap. signifi. casseti 2. de homicid. cap. si vero, de sent. excomm. Clement. Si furiosus, de homicid. libr. 1. Cod. de vi armata. l. Scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad legem Achiliani. & l. *Vim viſſi. de iur. & iure.* Sic D. Antonin. Angel. Syluest. Abbas. Socin. Manil. quod citat, & sequitur Binsfeldius de iniur. & damno dato. cap. 1. qu. 5. concl. 3. asserunt, si quis Sacerdotem celebrantem inuadat, posse eum intermittere officium, & se defendere; & si cum moderamine iusto inuasorem occidat, Missam perficere. Quia peccati reus minimè efficitur. Omnes huic sententiae subscribunt.

58
Primam sententiam improbabilem esse reor.

Primam sententiam improbabilem omnino esse reor. Vnde solum additio, duo esse necessaria, ut quis se cum moderamine inculpatae tutelae defendere dicatur. Primum, ut inuasus non possit alia via se ab irruente defendere: ad cuius cognitionem sufficit coniectura probabilis, nec opus est, attente vestigare, nunc poterit alia via vitare periculum; huiusmodi enim in casibus ferme est talis attentio impossibilis. Secundum, ut qui inuaditur non adhibeat in pugna maiorem conatum, quam qui necessarius ad defensionem videatur. Et id verum, non solum ut quis se à nece defendat, sed etiam à vulneri, & à qualibet iniuria.

* *

PROBL. II.

Licetum est, & non est inuasorem occidere, qui sustinet, vel alapam viro honorato vult infligere.

Non est licitum. Quia si res in occulto geratur, parum laedit honoris publici, laes. ⁵⁹ Licitum non est honor facile via iuris, aut aliis modis potest recuperari. Sic Sylui. 2. 2. qu. 64. artic. 7. quesi. 9. Tanner. tom. 3. d. 4. qu. 8. dub. 4. num. 74. Malder. 2. 2. tractat. 3. cap. 1. dub. 7. assert. 1. Maior. in 4. dist. 15. qu. 20.

Licetum est. Quia huiusmodi inuasor conatur honorem auferre, qui pluris meriti est ⁶⁰ Licitum non est apud homines aestimatur, quam magna vis opum. Ergo si quisque potest inuasorem occidere (de quo infra) in opum defensionem, à fortiori poterit, ne ignominiam cogatur sustinere. Ita Nauar. Lopez, Syluest. Sotus, & alij, quos citat, ac sequitur. Lessi. libr. 2. cap. 9. dub. 12. num. 77. Villalob. sum. tom. 2. tractat. 1. 2. dist. 10. num. 5. Meus sapientissimus Magister Petr. Hurtado de Mendoza 2. 2. d. 170. sect. 16. §. 137. Marchant. sum. ad Decalog. cap. 5. qu. 1. casu 2. Filiuc. tract. 29. num. 50. Becan. 2. 2. de homicid. qu. 8. concl. 2.

Hanc sententiam longe probabiliorem esse reor. Attamen eam non admitto in conditionis infimae hominibus, qui ex alapis, & verberibus haud magnam sustinent ignominiam. ⁶¹ Hoc probabilius.

PROBL. III.

Licet, & non licet cuique, praeuenire aggressorem, eumque prius quam inuadat, occidere.

Minimè licet. Quia defensio fit per repulsionem violentiae, ubi autem violentia nondum infertur, haec non proprie repellitur, sed vindicta nondum perfecta, iniuriae opera datur. Certè qui praeuenit inimicum paratum duxat, nondum vim patitur: si igitur illum occidat, non dicetur vim vicepalisse. Sic Sylui. 2. 2. quesi. 64. art. 7. quesi. 6. Nauar. sum. cap. 15. num. 2. Saloni. 2. 2. quesi. 64. art. 7. concl. 3. ⁶² Minimè licet.

Licet omnino. Quia unicuique id licet efficere naturali iure, quod alterius nequitia, medium est effectum necessarium ad propriam vitam conseruandam. Quo fit, ut quando iniusto alterius decreto, quo iniuste auferre intendit alterius vitam, factum est huic medium necessarium, ad suam vitam conseruandam, eam ⁶³ Licet omni.

eamque à verisimili mortis periculo eruendam, illum autem euertere, illum prius interficiendoclicitur sit huic, siue ille aliis ob id decretum dicendus sit aggressor, siue non. Neque enim idcirco fas est interficere iniustum aggressorem, quia aggreditur, sed quia aggressione constituit iniuste in discrimine vitam aggressi, ita ut nulla pateat via ad eam ab eo periculo eruendam, nisi illum interficiendo. Sic Molina tom. 4. de iust. tractat. 3. d. 12. numer. 2. Gouar. Clement. Si furiosus, art. 3. §. vni. num. 3. & multi alij apud ipsum. Diana part. 4. tract. 4. resol. 5.

64. *Huic sententia adhaere.* Existimo huic applaudens sententiae, fas esse, eum interimere, qui nos interficere decreuit, & certò scitur, insidias apparare, quando aliter non patet via mortem euadendi, seu grane exitij periculum declinandi, quod illius nequitia ex decreto nobis imminet, siue qui id ita decreuit, dicendus iam aggressor sit, siue non; id enim est de vocabulo quaestio.

PROBL. IV.

Si Petrus statuat, per famulum Antonium occidere: licitum est, & non est Antonio, cui nulla euadendi est spes, ante irruptionem famuli, Petrum imperantem interimere.

65. *Hoc non licet.* Famulum inuadentem occidere licet, cum moderamine inculpatae tutelae; at Petrum imperantem minime licet. Quia non est ipse, qui inuadit, nec facta est ab eo vis, quam vi liceat repellere. Sic Malder. 2. 3. tract. 3. cap. 1. dub. 7. assert. 1. Sylui. ibi. quae. 46. artic. 7. quaesito 5.

66. *Hoc plane.* Licet quidem Petrum immittem famulum ut me interimat, occidere. Quia moraliter loquendo, ille est actualis aggressor. Nam si quis vadit, ut irritet contra me canem rabie affectum (verbi gratia,) ut me morsu exitiali interimat, licitum est mihi eum occidere priusquam canem soluat, aliter neque periculum propulsare. Ergò licebit Antonio immittem famulum, vel scurium ut eum enecet, praevénire insidias, & Petrum id molientem famuli ministerio, de medio tollere. Ità Bannes 2. 2. qu. 84. art. 7. conclus. 2. Marchant. sum. 99. pastoral. ad Decalog. cap. 5. qu. 2. casu 3. Ioan. Franc. Suarez. enchirid. casuum consc. lib. 7. verb. Homicidium, §. 7. Reginald. lib. 21. num. 57. fatuus: Si famulos vocet, ad me occidendum, nec aliter saluum esse possum, quam te occidendo. possum te occidere. Ioan. de la Cruz part. 1. Director. part. 1. prac. 5. qu. 1. dub. 5.

67. *Quod Antonius.* Ergò autem cum Lessio lib. 2. cap. 9. dub. 8. num. 46. existimo hanc sententiam speculatiue esse viorem, difficulter autem posse ad praxim adduci, ob abusus periculum: & quia raro accidere possit, ut non suppetat mortis euadendi via.

* *

PROBL. V.

Licet, & non licet occidere falsum testem, pergentem ad testificandum contra te, cuius testimonio visa, vel honor tuus in discrimen adducendus erit.

68. *Minime licet.* Minime licet. Quia huiusmodi testis non potest dici tuae vitae, aut honoris inuasor, licet enim contra ius faciat, saluum asserendo: sed non contra ordinem iuris: est namque de ratione aggressionis, ut contra ordinem iuris iniuriam inferat, id est propria auctoritate, nec ut priuata persona, sed per Iudicem, seruato iuris ordine occidit, licet inique. Ergò non est aggressor. Sic Turrian. 2. 1. d. 27. dub. 2. num. 10. Salon. 2. 1. quae. 64. artic. 7. contr. 1. conclus. 3. Corduba lib. 1. quae. 38. dub. 1. Sotus lib. 5. de iust. qu. 1. art. 8. Sylui. 2. 2. quae. 64. artic. 7. quaesito 5. Malder. ibi, tractat. 3. capite 1. dub. 7.

69. *Licet omnino.* Licet omnino. Quia nihil differt armis me, vel alia via inuadere, si certo scio, gladio oris eius me fore occidendum. Ità Ioan. Franc. Suarez. in enchirid. 1. 7. verb. Homicidium, §. 13. Bannes de iust. & iure, quae. 74. art. 7. dub. 4. conclus. 1. Tanner. tom. 2. d. 4. qu. 8. dub. 4. num. 83. Reginald. lib. 21. cap. 5. num. 57. & probabilem esse asserit Nannarra de rest. lib. 2. cap. 3. num. 317. Vega sum. part. 1. cap. 127. casu 11.

70. *Atque hoc probabilius.* Hoc probabilius esse crediderim, addens, idem asserendum de accusatore, si falsis criminationibus, vel falsis testibus vitam alicuius in iudicio impeteret, nec alia esset effugij ratio. Scio Bannes, & meum Magistrum, ac propinquum Petrum Hurtado de Mendoza 2. 2. d. 170. sect. 8. §. 62. id extendere, non solum quando falsus testis, vel accusator impeteret in iudicio alicuius vitam, sed etiam temporaria bona. Nam (ut infra patebit, & sect. 1. in primis) licitum est, quibus circumstantiis adhibitis, pro defensione rerum temporalium inuasorem occidere. Itaque si falsus testis, vel accusator pergit ad Iudicem, & monitus noluerit retrocedere: licitum est ei, qui iniuriam patitur, illum occidere, defendendo se, vel sua, si aliter non possit.

PROBL. VI.

Quis aliqua in domo reclusus, videt inimicum qui expectat eum egredientem, ut occidat: Hic potest, & non potest, illum interimere, si aliter seruari non valet.

71. *Non potest.* Non potest illum interimere. Quia nunquam licitum est praevénire inimicum quantumvis paratum, donec actu inuadat, seu aggrediat. Sic Salon. 2. 2. tom. 1. qu. 64. artic. 7. contr. 1. conclus. 3. Sylui. 2. 2. quae. 64. artic. 7. quaesito 5.

72. *Potest plane.* Potest plane. Quia illum ipsum expectare reclusum, qui non potest fugam arripere, quin in manus inimici necè preparati incidat, est.

Se& II. De Præcepto V. Problemata. 275

est proflus aggredi, & inuadere. Ergo si licitum est inualorem occidere actu inuenientem in vitæ defensionem, etiam licebit hostem expectantem vt interimat, præueniendo interimere. Ità Azor. *libr. 2. cap. 1. question. 12.* Reginald. *libr. 2. num. 57.* hilce verbis. Si accedas catapultam dispofurus ad me occidendum, nec possim aliter mortem euadere, nisi præueniam, occidendo te, possum præuenire; quia erit defensio vitæ cum moderamine inculpatæ tutelæ. Similiter si nondum accedis quidem, tamen iam es ad occidendum instructus, atque sic conclusum obfessumque tenes, vt non possim euadere, nisi te occidendo præueniam. Hactenus ille.

73
Hic subscribo Doctoribus. Itaque si nondum certamen hostis instituit, sed paratus est, & instructus ad inuadendum, nec reclusus potest euadere, nisi præueniat, potest equidem præuenire. Exempla exhibebo. Maritus pugionem apponit sub ceruicula, vt vxorem interimat, vxor id certo sciens, si aliud non subest remedium, potest præuerrere, & occidere virum. Alter alteri venenum apparauit, potest illud ex industria conuerti in authorem, si alia euadendi ratio non supersit. Hæc duo exempla communiter à Doctoribus admittuntur, & accepi à Lessio *libro 2. capite 9. dub. 8. numero 45.*

PROBL. VII.

In foro conscientia licet, & non licet alium pro honoris defensione interimere.

74
Non licet. Quia defensio honoris cum occisione non est iuris naturalis, nec ex eo iure descendit. Ergo eodem titulo, quo defensio vitæ confirmatur, non potest defensio honoris stabiliri. Antecedens probatur. Si esset iuris naturalis, aut ab eo descenderet honoris defensio, æquè Clericis, ac laicis competeret: ea enim, quæ iuris naturalis sunt, toti speciei humanæ conueniunt; & ea est ratio, cur vnicuique competat contra quemque defensio vitæ cum occisione, quia est iuris naturalis vim vi tali in casu repellere: quæ defensio nec à seculari, nec ab Ecclesiastica potestate tolli valet: Ergo cum Clericis huiusmodi defensio ad honoris tuitionem sit interdicta, conuincitur, iuris naturalis minimè esse. Sic Sylui. *2. 2. qu. 64. art. 7. questio 9. conclus. 2.* Binsfeldius in *comm. de iniuriis, & damno dato, cap. 1. quest. 5. conclus. 8.* Baldus *libr. 4. consil. 312.* Vnde Andreas Gail *obseru. 100. num. 8.* dicitur, contrarium opinantes magis poltrice, quam Christianè scripsisse.

75
Licet quidem. Licet planè pro honoris alicuius ponderis defensione, ratione habita personarum, ac circumstantiarum occurrentium aggressorem interimere, quandò aliter honor conservari non potest: vt si sit homo ingenuus, cui dedecori sit aufugere, cui alius eum aggreditur, tunc licet fugiendo vitam propriam, & aggressoris quietem conservare, non tenetur fugere. Quia propter defensionem facultatum licitum est inualorem occidere: sed honor cuncta tem-

poralia bona, pretio superat: Ergo pro defensione honoris alicuius ponderis, quandò aliter nequit tueri, licitum erit iniustum aggressorem interimere. Ità Azor. *tom. 3. libr. 2. cap. 1. qu. 14.* Molina *tom. 4. tractat. 3. d. 17.* Escobar *parr. 1. de parricide, & nobilit probanda, qu. 1 §. 8. num. 13.* Turrian. *2. 2. tom. 2. d. 18. dub. 1. numer. 1.* Zanger. *tom. 3. d. 4. qu. 8. dub. 4. num. 73.* citans Aragon. Valenti. Bannes, Saloni. Sotus de iust. *libr. 8. qu. 1. art. 8. Nauar. sum. cap. 1 §. num. 3.* Anton. Gomez *tom. 3. variar. capite 3. numero 13.* Diana *part. 5. tractat. 4. resolut. 9.* & alij communiter.

Longè hoc probabilius, habita, vt innui, personarum ratione. Nam si alicui non sit de decori fugam arripere, tenetur fugiendo vitam proximi conservare. Verbi gratià persona Ecclesiastica, aut Religiosa, cui dedecus est, arma arripere, & dimicare. Item si inualis persona est de infima plebe, ac talis quæ dedecore non suffumatur ob fugam, vel paruo quidem dedecore afficiatur, tenetur aufugere. Nam si eum modico sui detrimento potest quis proximi mortem vitare, id tenetur efficere.

PROBL. VIII.

Licet, & non licet occidere eum, qui mortem minatur, si talis solutus sit, minas executioni mandare.

Minimè licet eum, qui solis verbis tibi mortem minatur, interimere. Quia vt *Minimè 11.* Dominus dixit, *duodecim sunt diei horæ, & quodcunq;* ex commotione irati animi dicitur, frigiditate iracundia, traditur obliuioni: nec minæ illæ possunt diei vim aliquam iniuste vitæ intulisse, quæ possit vi illata repelli. Sic Malder. *2. 2. tract. 3. cap. 1. dub. 7.* Diana *part. 5. tract. 4. resolut. 10.*

Licet equidem. Quia si qui minatur, solutus sit minas dare executioni, idem erit minas proferre, ac insidias iam alterius vitæ instructo, animo preparasse: vnde iam vis adiecta esse potest existimari. Ità Ioan. Franc. Suarius in *Enchirid. casuum consil. lib. 7. verb. Homicidium, §. 7.* Iulius Clar. ex Afflicto, & alijs, asserens absolutum fuisse quendam, qui alterum sibi minantem interemerat. Legendus in *pract. crim. lib. 3. §. Homicidium, num. 33.*

Ego quidem speculatiuè hanc partem probabiliorè esse crediderim; sed difficile ad praxim adducendam, cum tam diuersa sint hominum iratorum ingenia. Certè si qui minatur mortem assolet faciliter iracundia succendi, haud difficile excutiet occidendi propositum. At si experimento constet, seè nunquam minas inaniter iactitasse, illud ipsum minas proferre existimari esse vim vitæ addicere, non videtur illicitum eam vi repellere. Ad id tamen perpendendum accurata admodum attentio requiritur.

PROBL.

PROBL. IX.

*Princeps, aut quisvis alius Reipublicæ per-
quam commodus tenetur, & non tenetur,
inuadentem se occidere.*

75
Minime tenetur.

Minime tenetur. Quia cum scriptura Sa-
cra omnes hortetur ad ponendam vitam
etiam pro inimicis, non potest accidere casus,
quo vllus quantumvis Reipublicæ utilis teneatur
vitam propriam tueri, perpetrato homicidio.
Nec enim sacra pagina de persona publica, ac
priuata distinguit. Sic Petr. Binsfeldius de iniur.
& damno dato, cap. 1. q. 5. concl. 7. inueniens
contra Sotum.

80
Tenetur
equidem.

Tenetur equidem. Quia inibi agitur de
communi maximo bono, in cuius præiudicium
nō potest quis sine lethali piaculo suam vitam,
vel inuasoris exitio: exponere nec ad cōtrarium
censenda est facta ei à Numine copia, cui
quoad dominium vita hominum subest. Itā
Molina tom. 4. tract. 3. d. 14. num. 1. Sotus de iust.
lib. 5. quest. 1. art. 8. Salui. 2. 2. quest. 64. art. 7.
quest. 1. Arag. ibi. & alij.

81
Hanc præfero
partem.

Hanc præfero partem. Quia præferenda est
communis vtilitas damno priuato. Idem dixe-
runt, si ex huius morte maximum detrimentum
familie, vxori, scilicet, ac liberis sequeretur,
quos alere vir obligatur. Quamvis enim cede-
re posset iuri suo permittendo se ab aggressore
occidi, ne aggressor mortem temporariam, &
aeternam subiret: non tamen posset cedere iuri
suorum, quibus vita ipsius est necessaria, &
quibus alimenta, educationem, ac protec-
tionem debet.

PROBL. X.

*Cerit scit miles, bellum à suo Principe in-
stitutum iniustum esse, & hic à mili-
te iuste dimicantem inuaditur: Hic qui-
dem potest, & non potest in sui de-
fensionem iustum inuasorem interi-
mere.*

82
Non potest.

Non potest. Quia miles irruens ius habet
ad alterum interficiendum, non secus ac
ministri publici habent ius ad necandos male-
factores. Ergo sicut non possunt hi in sui de-
fensionem publicos interimere ministros, sic
miles Ducis iniuste dimicantis non poterit se
defendens, iustum bellatorem aggredientem,
aut insequentem internecare. Alioquin daretur
bellum iustum ex vtrâque parte, (pulsâ prorsus
ex parte vtrâque ignorantia) quod videtur ab-
surdum. Sic Molina tom. 4. tract. 3. d. 15. numer. 5.
qui quidem vi argumenti illigatus anceps hæ-
ret in questionis resolutione, quod huic sen-
tentie probabilitatem, me iudice, adstruit.

83
Potest qui-
dem.

Potest quidem. Quia non ad militem sub-
ditum, sed ad Imperatorem pertinet de belli
iustitia disceptio: & hic stylus vbique gentium
asseruatur. Neque obstat vel cognita à milite
belli iniustitia, quominus ipse naturali iure de-
fendendi vitam, vtatur. Itā Sotus de iust. lib. 5.

qu. 1. art. 7. Azor. part. 3. libr. 2. cap. 1. qu. 5. Diana
part. 5. tractat. 4. resolut. 15. Philip. Fabr. de res.
in 4. sentent. dist. 15. quest. 3. d. 52. cap. 1.
num. 17.

Debet quidem miles Ducis iniuste dimican-
tis militem iusti exercitus irruentem monere, si
possit, vt ab aggressionē desistat. Quod si no-
lit, tunc inuasus ius habet se tuendi, occiden-
dique alterum pro sua defensione. Nec ideo
bellum ex vtrâque parte iustum obicitur. Prin-
ceps enim bellum iustum non gerit, miles au-
tē illius non ex iustitia aut iniustitia bellis, sed ex
iure naturali tuendi vitam sui communit ag-
gressorem.

PROBL. XI.

*Quando quis inuasorem interimit potest &
non potest eius necem directe inpendere
tāquam medium ad sui defensionem ne-
cessarium.*

Non potest per se intendere inuadentis ne-
cem, sed solummodo respicere directē suā
vitæ defensionem, ex qua consequitur quasi ac-
cidentaliter ad conarum nex inuadentis. Quia
aliās magis habebit repugnatio illa vindictæ,
quam defensionis speciem. Sic Caietan. 1. 1. qu.
64. art. 7. dub. 5. Sylui. ibi. questio. & alij. Anto-
nius verò à Corduba lib. 1. quest. 38. & Aragon.
2. 2. quest. 64. artic. 7. asserunt licitum esse scien-
ter occidere inuasorem, & id consue velle,
quoniam modo Deus scit, id licitum esse: neque
oportere considerare, qua intentione actuali-
ter fiat.

Potest quidem aggressus per se intendere
aggressoris mortem idē cor vulnerando, aut
ingulum, animo eum prosternendi, ac necan-
di, quando videt, id sibi esse necessarium, vt
tūc eius manus euadat. Quia medium neces-
sarium ad vitam tuendam licet potest per se
intendi. Itā Molina tom. 4. tract. 3. d. 11. num. 4.
Fabr. de res. ad 4. sen. dist. 15. q. 3. d. 52. art. 1. n. 18.
Manu. sum. tom. 1. cap. 210. num. 3. Villalob. tom.
2. sum. tra. 1. 2. diff. 10. num. 9. Sotus de iust. lib.
5. quest. 1. art. 8. & alij communiter.

Equidem quisque potest intendere per se
necem aggressoris in sui defensionem, proprie-
tate conseruationem vitæ. Fateor primam sen-
tentiam pietatem redolere; sed ideo mihi mi-
pus arridet, quia præcisio illa ad aliud non de-
seruit, quam ad conscientie errorem, & scrupu-
lorum scaturiginem in satis lubrica materia. Et
quis quæso perturbatione affectus ex repenti-
na inimici irruptione, & mox percitus iracun-
dia, ac totus intentus ad periculum declinan-
dum, potuit inquam attendere, nūm per se in-
tendat, necne suæ vitæ inuasorem?

PROBL. XII.

*Licetum est, & non est licitum in propriam
facultatem defensionem inuasorem in-
terimere.*

Id in foro poli minime licet, sed solum iure
humano permittitur, vt id fiat impunē. Quia in
ordine

Secl. II. De Præcepto V. Problemata, 277

ordine ac lege charitatis vita proximi corporalis est bonis nostris temporariis præponenda: Ergo pro eorum defensione nefas erit proximum duplici morte spirituali, ac temporali afficere. Sic Felin. ad c. 2. de homicid. post. num. 4. Abul. ad c. 15. Mat. Ancona opusc. de author. Eccle. Gerson tr. de Euchar. Tabie. v. Homicidium, q. 7. & v. Irregularitas, 2. n. 25. Accursius, & alij apud Nauarr. sum. 5. 15. Archidiacon. & Panor. mit. quos citat Syluest. v. Homicidium 1. q. 4.

89
Licet in foro conscientia.
In foro conscientia licet omnino. Quia bona externa media sunt ad vitæ sustentationem, conseruationemque status, & honoris. Ergo si- cut pro defensione vitæ licitum est, aggressorem occidere: ita etiam licebit ad facultatum defensionem, quæ vitæ conseruationi deferuiunt. Vnde res externa dicuntur sanguis, ac vita hominis, ut docet Glossa iuncto textu in l. Ad- uocati, C. de aduoc. diuer. iudic. Ità Tanner. to. 3. d. 4. q. 8. dub. 4. n. 81. citat Syluestrum, Nauarra, So- tum, Valentiam, Aragon, Bannes, ac Lessium, Turrian. 2. 2. to. 2. d. 27. dub. 2. numero decimo quinto. Marchant. sum. mor. resoluit. pastor. ad De- cal. c. 15. q. 5. Baldellus to. 1. d. 26. numer. deci- mo. Laym. l. 3. tr. 3. sect. 5. p. 3. c. 3. n. 4. Moli. to. 4. tr. 3. d. 16. num. 1. Azor. to. 3. l. 2. c. 1. q. 19. Filiuc. to. 2. tr. 19. n. 36.

90
Veriorem hanc in foro conscientia.
Hanc sententiam longè iudicari esse ve- rior. Quia licet vita proximi bonis tempo- rariis sit præferenda, quando ex natura rei id contingit: tamen si id proveniat ex inuasoris malitia, præferenda non est necessario. In casu autem nostro ex malitia inuasoris id accidit: Ergo eius vitæ bona temporaria sunt præfere- da. Quod quidem verum esse iudico etiam in Clericis, quæ licitum est facultatum inuasorem interimere, si aliter non valeant defende- re. De quo sect. 1. disserui.

PROBL. XIII.

Religiosi possunt, & non possunt ad tempo- rarium bonorum defensionem raptorem occidere.

91
Minime pos-
sunt.
Minime possunt. Quia proprium non pos- sunt habere: ergo nec gaudere iure de- fensionis rerum externarum uti laici, ac Cleri- ci: Sic Petr. Binsfeldius de iniur. & damno dato c. 1. q. 5. concl. 4. ex D. Antonino.

92
Possunt plane.
Possunt plane. Quia et si Religiosi proprium non habeant, unusquisque habet ius defendendi non solum ea, quæ possidet, sed etiam quæ fruitur in communi, vel quorum usus, vel custodia ipsi est commissa. Ità Tanner. to. 3. d. 4. qu. 8. dub. 4. numero septuagesimo septimo. Sylui. 2. 2. q. 64. art. 7. quesito 8. Lessi. l. 2. c. 9. dub. 11. numero septuagesimo secundo. Mal- der. 2. 2. tr. 3. c. 1. dub. 13. Becan. 2. 2. to. 2. qu. 7. de homic. c. 2. numero 5. Diana p. 5. tr. 4. resol. 17.

93
Mibi hoc ve-
rit.
Idem quod de laicis ac Clericis communis assensu sententia existimo de Religiosis affir- mandum. Quia communis bona ad cun- ctos pertinent Regulares domus, & ad quem- cumque pertinet eorum defensio, quasi singuli possiderent.

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

PROBL. XIV.

Potest quis, & non potest, pro defensione rei: quæ vnus aurei valorem non excedit, inuasorem de medio tollere.

94
Nonnulla suppono.
Suppono ex sect. 1. nulli licere furem occi- dere pro defensione rei, quæ parui est mo- menti. Quod limitant Theologi, quando qui rem pernam sustulit, ne reddat, incipit ferro repetentem inuadere. Nocturnum etiam fu- rem quidam excipiunt, qui etiam ob rem mo- dicam posse inquirunt interim, nocturna enim irruptio non assolet pro re modica fieri. Qua- sierim autem quanti ponderis debeat esse res, quam aggressor inuadit iniustus, ut illius possessor, vel custos possit enim in illius defen- sionem interimere? Num sufficiat, rem vnus aurei valore æquare?

95
Id quæ pot-
est.
Pro defensione rei, quæ vnus aurei valo- rem non excedit, potest quis furem occi- dere. Quia in tali casu inuasor non solum rem aufert, sed etiam magnam infert contume- liam, quæ per vim potest repelli. Sic Molina de iust. to. 4. tr. 3. d. 16. numero septimo. Bo- nac. de contract. d. 2. q. vlt. sect. 1. pun. 10. nu- mero primo. Patris Monina accipe verba. Quando quis iniuste aggreditur, usurpare rem etiā valoris vnus aurei, vel minoris adhuc va- loris, resistente domino, aut custode illius: cer- tē neque ad culpam, neque ad penam aude- rem damnare eum, qui illam defendendo inter- ficeret cum moderamine inculpate tutelæ ini-ustum aggressorem: quidquid in contra- rium cum Baldo, & Angelo dicat Caterius. Huc vsque Molina.

96
Minime pos-
sunt.
Pro defensione rei, quæ vnus aurei valo- rem non superat, minime licet domino, vel custodi aggressorem interficere. Quia licet quisque ius habeat sua tuendi, conferendum tamen est damnum quod vitare occidendo procurat, cum damno, quod infert, quamuis innocentis sit melior conditio. Et quidem pro re parua iniquum est vitam hominis eripere. Ità Iason ad l. Vim xi. ff. de iust. & iure, nume- ro vigesimo quinto. Matheslan. in sing. 135. Sor- tus de iust. l. 5. q. 1. a. 8. Arag. 2. 2. q. 64. a. 7. Diana p. 5. tr. 4. resol. 18. asserentes vnico ca- lamo vnus, duorum, ac trium aureorum valo- rem vilissimi esse pretij, ut pro eo vita hominis sit auferenda.

97
Auctoritas se-
ntentia.
Ergo autem asseruerim uti sect. 1. expressi) si fur aggrediatur accipere rem ascendentem ad summam quatuor aut quinque aureorum, resi- stente domino, posse illum interficere, esse bobabile, & receptius. Attamen non audeo omnino hæc sententias approbare: durum enim semper mihi fuit, pro quatuor vel quinque au- reis defendendis, vitam hominis licet eripi pos- se. Vnde concludo, rem, propter quam aggres- sor interficiendus est, debere esse magni momē- ti vel ex se, vel in suo pretio, aut ætimatione, vel in suo consequenti, ut si domino admodum necessaria sit propter inopiā familiæ, &c. Atta- mē (loquor cū Lessio l. 2. c. 9. dub. 1. n. 68.) si ver- teretur

teretur tibi probromisi rem minimam abripi, extorqueas, nunc posses conari, etsi opus esset, occidere; tunc enim non tamen, quam honoris esset defensio.

PROBL. XV.

Privato cuique homini licet, & non licet, gladio, veneno, prodicione, aliâve quavis occidere Regem tyrannicè dominantem, Regnum scilicet iam possidentem ex tyrannide.

98
Licet quidem.

I licet privato cuique occidere tyrannum, qui vi, fraude, Regnum, aut Urbem inuasit, dualis servatis conditionibus. Prima est, si aliter non possit Respublica à tyrannide liberari. Secunda, si maiora incommoda non timeantur. Quia talis non est verus Princeps, ac dominus subditorum, sed hostis: At hostem licet tempore belli occidere: Ergo & tyrannum. Consequentia patet: nam tyrannus cum Regno, seu Republica continuum bellum gerit. Sic Caiet. 2. 2. q. 64. art. 3. Salon. ibi contr. 1. Sotus de inst. l. 5. q. 1. a. 3. Couar. 4. Decret. de matrim. p. 1. c. 3. §. 4. n. 6. Malder. 2. 2. tr. 3. c. 1. dub. 4. L. si l. 1. c. 9. dub. 4. n. 6. Moli. 10. 4. tr. 3. d. 6. n. 2. duce D. Tho. sent. dist. ult. q. 2. a. 2. & l. 2. de regim. Princ. c. 6. Et hæc sententia absolute intelligitur licet iam tyrannus Regnum tyrannicè possideat; semper enim illegitimus est Princeps.

99
Non licet.

Non licet privato occidere tyrannum, qui iam tyrannica Regni, Prouinciae, aut Urbis fungitur possessione. Quia nemo deici à possessione debet, nisi prius audiat, & iudicetur. Et quia euidencia patris sceleris, quamvis accusationem, ac probationem non requirat: exigit tamen sententiam declaratoriam, ex Glof. ad cap. Euidencia, de accusat. Ita Filliuc. tract. 28. numer. 4. Azor. tom. 2. libr. 1. cap. 5. quest. 10. Sylui. 2. 2. quest. 64. art. 3. concl. 2. Diana p. 5. tract. 4. resol. 21.

100
Hac sententia verior omnino.

Hanc sententiam putarim esse admodum verior, quam vberius exponam. Eo tempore, quo tyrannus aliquis Regnum inuaderet alienum, & in ipso inuasionis actu interimeretur, sententiam primam satis probabilem esse iudicamus. Nam supponi debet, contra eiusmodi tyrannum subditos Regni, quod inuaditur, iurare posse bellum gerere, seque defendere ab iniusta inuasionem: & cum expeditior via sit ducem aduersarij exercitus de medio tollere, hæc executioni detur, non videtur, in quo executor possit redargui. At si tyrannus innadens Regnum, Prouinciam, aut Urbem, retineat qualemcumque possessionem, & administrationem capiti Principatus, dubiam, & suspectam hanc sententiam existimo, neminique consulendam. Quia nullus deici à possessione debet, nisi prius audiat, & eiusque causa iudicetur. Et quia res tam grauis minime est privato iudicio concedenda, sed publicum postulat iudicium: & cædes, si alia non profuerint, tanquam vltimum remedium, adhibenda.

PROBL. XVI.

Hostis tibi minatur excidium, nisi quis innocens interimatur: Potest hic, & non potest licitè à ciuibz interimiri.

Certum existimo huiusmodi innocentem non solum posse, sed & teneri se ipsum tradere tyranno id postulanti pro patriæ salute, quæ alia via salua esse non valet. Quia quisque teneretur pro bono communi Respublicæ etiam temporario mortem subire. Adde, hoc ipsum posse ei Rempublicam præcipere, imo cogere, & si obedire renuerit inuitum tyranno tradere. Quia Respublica ad quoduis debitum ac sibi necessarium officium ciuem subditum cogere potest. Quæserim autem, an si innocens contumaciter renuat tradi tyranno, valeat ab ipsa Republica occidi?

Minimè occidi potest. Quia directè & ex intentione innocentem occidere, est per se malum, & aduersatur non modò charitati, sed etiam iustitiæ. Sic Bonac. de contr. d. 2. quest. vltim. sect. 1. punct. 7. numer. 1. Molina tom. 4. tract. 3. d. 10. n. 1. & alij apud ipsos.

Potest licitè occidi. Quia eiusmodi innocens, qui cū teneatur sese pro patriæ salute tali in casu tyranno tradere, id nō gerit, iam incipit esse nocens, meritoque à Republica tradendus. Ita Tanner. tom. 3. d. 4. quest. 8. dub. 4. num. 54. & 55. Diana part. 5. tract. 4. resol. 23. Filliuc. tract. 28. cap. 1. num. 11.

Probabilius hoc esse existimo. Nam cum Respublica innocentem monet, ut se tradat, illum cogit, ut suam impleat obligationem, eo ipso quod adhuc contumax ostendatur, iam exuta innocentia, reus in patriam ostentatur. Vnde Respublica in eum potest licitè exurgere, & quasi malefactorem plectere.

PROBL. XVII.

Licetum est, & non est bannitum proditorie interimere.

Non est licitum. Quia si bannitus proditorie, & sine occidentis monito interimeretur, damnationis manifesto plerumque periculo exponitur. Ergo impium est eum proditorie vulnerare. Sic Menoch. de arbitr. l. 9. q. 90. n. 49. Bonac. de contr. d. 2. q. vlt. sect. 1. punct. 1. n. 3. Homobon. 10. 1. p. 2. respons. 118. & alij quos citat Iulius Clar. in praxi crim. lib. 5. §. Homicidium, num. 61.

Licitum est. Quia proscripti huiusmodi sua iniquitate à peccatis cessare nolunt, maiorque ratio habenda est publici boni, quam priuati illius, qui sibi prospicere potest. Ita Azor. 10. 3. l. 2. c. 1. q. 3. Molina 10. 4. tr. 3. d. 7. n. 1. Filliuc. 28. c. 2. n. 25. Diana p. 5. tract. 4. resol. 25. & alij.

Verius hoc crediderim. Nam si bannitus agnoscit, se proscriptum esse, iam est veluti sententiæ capitali addictus, & se ad meliorem frugem recipere debet, nisi velit damnationis manifestæ plerumque subire periculum. Si autem id ignoret, etiam eum proditorie interimens

Sect. II. De Præcepto V. Problemata. 279

interimens ignorat illum adhuc peccatis implicari, & bonum commune promouere cupiens, non tenetur ad priuatum attendere. Attamen, si facile posset bannitum ita subicere, vt valeat, moneri, vt contritionis actum ante vulnus eliciat, pium erit, & forte obligatorium.

PROBL. XVIII.

Licet, & non licet propriam vitam exponere pro vita amici conseruanda.

108 **M**inimè licet. Quia mensura est perfectior mensurato: sed dilectio sui est mensura dilectionis proximi, iuxta illud *Mat. 22. Dileges proximum tuum sicut te ipsum*. Ergo nemo potest vitam suam pro conseruanda vita amici exponere: nam poneret perfectiorem pro imperfectiori, quod recte rationi repugnat. Sic Scotus in 3. dist. 29. in argu. ad opposit. Petr. Hurtad. de Mendoza 2. 2. d. 144. §. 4. 2. asserens peccatum esse, aliquem mortem obire pro vita temporaria hominis priuati sibi equalis. Fautet D. August. l. de mendac. c. 6. fatuus: *Si quis vitam corporalem pro vita corporali amici perdat, non diligit proximum sicut se ipsum, sed plusquam se ipsum, quod doctrinæ regulam excedit*.

109 **Licet** planè. Quia contra ordinem charitatis non est vitam pro amico ponere: nam ordo charitatis exigit, vt bona gratiæ, vel virtutis prius velimus nobis, quam proximo; non tamen exigit, vt reliqua bona, nempe vel vitæ corporalis, vel famæ, vel honoris, vel bonorum temporalium prius velimus nobis, quam proximo. Ità Azor. 10. 3. l. 2. c. 3. q. 2. Sotus de iust. l. 5. q. a. 6. Victor. relect. de homicid. nu. 25. Corduba l. 1. q. 38. ad 4. & alij.

110 **Ego** autem sic quæstioni respondeo (iudicans sanè vtamque sententiam esse probabilem) Vitam pro alio exponere, opus quandoque est fortitudoinis egregiæ, & debitum: v. gr. si exponatur pro Republica. Quandoque est laudabile, sed non debitum: v. gr. si exponatur pro patre aut pro amico, quo cum stricta licita amicitia interueniat. At quandoque erit non laudabile, & inordinatum: v. gr. si exponatur pro quocunque alio homine. In quo casu existimo probabilis esse imprudentem vitæ provisionem, ac prodigalitatem, quæ à culpa excusari non possit. Quia tamen satis est probabilis sententia secunda, non solum ergà strictum amicum, sed etiam ergà proximum, licet amicitia strictio non adsit, infero, posse quem in naufragio tabulam cedere alteri, vt euadat à pelago. Et constitutum in extrema egestate posse impertiri cibum sibi necessarium, vt alter eadem pressus necessitate succurratur. Et licitum esse cuique occurrere hosti, vel bestię furenti, vt alter euadat incolumis. Et se ab irruente non defendere, quamuis possit inuaforem occidere. Et tradere equum, quem habet, vt aufugere possit exercitus victoris exitiale vulnus, vt alter fugam capessere valeat. Et ini tinere per medias nives vestem suam alteri elargiri. Legendus Boicius p. 2. l. 12. c. 4. q. 4.

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

PROBL. XIX.

Licet, & non licet propriam vitam pro honore, aut facultatibus amici exponere.

Dobis modis potest exponi vita certo periculo, & absque euasione spe. Vno quidem negligendo medium, quo conseruari possit. Alio offerendo se euidenti mortis occasione, vt obiciendo se hosti parato ad interficiendum. Priori modo licet vitam negligere pro honore, & facultatibus amici: v. gr. si ego occidendus sim, nisi amicus aliquid agat, quod in magnum eius doleat vergit, vel nisi magnam partem suarum facultatum expendat: possum pati mortem, ne ille huiusmodi incurrat detrimenta. Quæserim verò circa modum secundum secundum, num liceat cuique obicere se morti pro defensione honoris, aut facultatum amici: v. gr. si latrones discipiant eius domum, vel si inimicus eum vulneraturus fuisse irruat?

112 **Minimè** licet. Quia quauis sit licitum non vti medio ad vitæ conseruationem, quod sine ignominia, aut magnis sumptibus amici exequi non possum: non tamen fas erit opponere me interficiendum, vt honor vel substantia illius conseruetur. Differentia verò inter vtrumque casum ea est: quia plus agit contra propriam vitam, & manifestius eligit mortem, & præfert, prodigè quidem, bona illa pro quibus moritur, propriæ vitæ, qui ita se obicit morti, quam qui non curat difficulta media, quibus eam conseruet. Et ideo qui se obicit morti pro defensione honoris seu facultatum alterius censetur vitam pretiosam summè pro bonis longe inferioribus amici commutare, & ex intentione perdere. Sic Lorca 2. 2. §. 3. d. 28. membr. 3. n. 60.

113 **Licet** omnino. Quia sicut fas est pro defensione proprii honoris, aut facultatum vitam exponere, ita licitum id etiam erit pro honoris, vel facultatibus amici defensione. Ità Sotus l. 5. de iust. q. 1. a. 6. & ferè omnes.

114 **Hanc** mentem probabiliorē esse iudico. Nam qui proximum tenemur veluti nos ipsos diligere, id pro illorum defensione gerere poterimus, quod pro honoris, aut substantiæ propriæ nobis agere licet.

PROBL. XX.

Potest quis, & non potest ab intereccionē sui ipsius ex inuincibili ignorantia excusari.

Minimè potest. Quia homicidium est plane contra lumen naturæ secundarium, id est, contra conclusiones deductas ex principis lumine naturali notis. Ergo nulla potest obici homini ratio ad sui ipsius intereccionem, quæ lumini naturali cunctis agnato non repugnet. Sic Caiet. 2. 2. q. 124. a. 5.

116 **Potest** equidem. Quia quamuis homicidium huiusmodi sit contra lumen naturæ secundarium: tamen potest cadere ignorantia in eiusmodi veritate, præsertim in aliquo casu quo conseruatio alicuius boni tantum esse ponderis menti femineæ obicitur, vt minus malum

A a 2 ei

ei appareat id subire, quam propriis manibus sibi mortem inferre: v. gr. ad vitandam ignominiam, vel tuendam castitatem. Ità Sotus de iust. l. 5. q. 1. a. 5. Molina 10. tr. 3. d. 9. num. 5. Lessli. l. 2. c. 9. dub. 6. n. 23. Becan. de iust. & iure, q. 11. de homic. concl. 1. Malder. 2. 1. tr. 3. c. 1. dub. 17. Filiuc. tr. 29. n. 67.

117
Hoc tenet, & spono.

Profectò quando quod de iure naturali est, occultum, subtilem, minimeque facile peruiam habet rationem: in id cadere potest inuincibilis ignorantia: maxime quando id æstimatoribus huius mundi virtutis actus laude & honore dignus communiter reputatur. Nec est improbabile, ignorantiam excusasse à culpa lechali actum Lucretiæ, cum se ipsam ob castimoniam defensionem interemit, similemque alios actus ab Ethnicis hominibus perpetratos. Vnde secundum sententiam longè probabiliorem esse crediderim.

PROBL. XXI.

Martyr tenetur, & non tenetur à carcere fugere; si potest commodè, & sine scandalo.

118
Non tenetur fugere.

Non tenetur fugere, licet sciat euidenter, se morte afficiendum, & possit sine scandalo, aut alterius incommodo fugam arripere. Quia ob iustam causam, qualis est professio fidei, ac Religionis potest quisque desiderare, & procurare mortem modo legitimo. Sic Petr. Navarra l. 1. c. 3. n. 73. Sotus, & Azor. citati à Philippo Fabro ubi infra.

119
Fugere tenetur.

Tenetur quidem. Quia est generalis regula, quod nemo debet dare alteri occasionem martyrii: & ideo Dominus Mat. 5. dixit: si vos persecuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliam. Vnde si potest commodè, & sine scandalo fugere, plane tenetur. Ità Faber de resis. in 4. dist. 15. q. 3. d. 5. 2. c. 1. n. 46.

120
Primam sententiam vniuersè approbo.

Equidem etsi non liceat cuique directè se ipsum interimere, licitum tamen est, si iusta causa adsit, aliquid facere, velmittere, vnde certo constat, mortem secuturam. Vnde Martyr laudabiliter admodum persistit in carcere, modum obtinens, quo commodè & sine scandalo fugere possit, quamuis certo sciat, se morte afficiendum. Quia fugam omittens, non intendit directè non fugere, vt subeat mortem; sed vt confessionem fidei publicè gerat. Quod si tyrannus iniuste agat, ei infligendo necem, hoc non debet Martyri imputari, qui ei nullam licitam occasionem talis necis obiecit. Igitur sententia adherens primæ, parum probabilitatis reor esse secundæ. Christus enim imperat, fideles actos persecutione fugere; quia fas non est, sese carceri addici, nec carnificem ad vulnus excitare, dum fidei profitendæ non adest instantia; non autem iam in carcere inclusis dat præceptum fugiendi; adest namque iam profitendæ fidei, pro eaque profundendi vitam opportunitas.

PROBL. XXII.

Reus sciens Prætorum aduentum ad se capiendum, licet potest, & non potest eum expectare, & in aperto carcere fugam omittere, morti addicendus.

Non potest licet expectare Iudicem, nec in aperto carcere consistere. Quia qui non fugit, ne sententia, licet iusta, executioni mandetur, directè propriam oppetit mortem, quod est illicitum. Hæc autem regula semper seruanda est, ne quis voluntariè directè velit mortem; hoc enim est voluntarium homicidium. Sic Philippus Faber. de resis. in 4. dist. 15. q. 3. d. 5. 2. c. 1. num. 46.

121
Non potest.

Potest licet Iudicem expectare venientem ad se capiendum, atque in aperto carcere sine ullis vinculis fugam non arripere. Quia suorum criminum conscius videt iuste neci addici posse, piè in aliorum exemplum supplicium inferendum expectat. Ità Sotus citatus à Fabro, & alij.

122
Potest quidem.

Ego quidem existimo, etsi non liceat directè se ipsum occidere quemlibet, licitum tamen esse, si iusta causa adsit, aliquid agere, vel omittere, vnde certò mortem secuturam, non dubitetur. Vnde miles potest, (imò tenetur) non deferere stationem in communi periculo, etsi certus sit, se interimendum. Et reus potest etsi adsit fugiendi opportunitas, consistere in carcere, quamuis certò sciat se capite plectendum. Imò potest malefactor zelo iustitiæ & exempli publici non solum Iudicem, aut satellites se comprehensuros expectare, sed & se offerre Iudici puniendum vt docet Navarra l. 2. c. 3. n. 73. Quia ob iustam causam potest quis desiderare mortem, & eam modo legitimo procurare. Becan. de iust. & iure in 2. 2. D. Thoma. 1. 1. de homicid. concl. 2. Lessli. l. 2. c. 9. dub. 6. n. 26. Malder. 1. 2. tr. 3. c. 1. dub. 19. Molfes. sum. 10. 1. tr. 1. c. 19. n. 156. lege Baldellum l. 5. d. 4. q. 4. n. 11. 3. v. que ad 7. Salas de legib. d. 15. sect. 7. n. 85. & Valques 1. 2. d. 173. c. 3. & 4.

123
Adiuvantur iustitia.

PROBL. XXIII.

Carthusiani possunt, & non possunt in mortis periculo vesci carnibus.

Questio procedit casu, quo cibi quies Carthusiani velcuntur noxi graviter Medicorum iudicio reputentur: & inquirimus, num sectulo scandalo, possint carnibus vesci? Possunt quidem. Quia ius naturale dat copiam vitam tuendi quacunque via possit sine aliorum scandalo conservari. Sed id possunt Carthusiani à secularibus remoti gerere, vel secretò ab alijs eis possunt carnes ministrari: Ergo fas eis erit in periculo mortis constitui carnibus vesci. Sic Victoria relect. de temper. numero octavo. Diana p. 5. tr. 4. resol. 32. Molfes. sum. 10. 2. d. 23. q. 10. n. 177. Locca 1. 2. d. 23. de leg. ad 4. exemplum.

124
Possunt quidem.

Minime vesci possunt carnibus in mortis periculo constitui. Quia spectat ad magnam sumam

125
Minime possunt.

Sect. II. De Præcepto V. Problemata. 281

& publicum illius integerrimæ ac sanctissimæ Religionis spirituale bonum, vt tanto rigore illa obseruantia vigeat. Itā Valsq. 1. 2. d. 162. Granad. ibi. controu. 7. tr. 3. p. 1. d. 8. sect. 5. numero 27.

¹²⁶ *Idem assero.* Ego his adharens existimo legem, ac consuetudinem Carthusianam suos alumnos obligare, simpliciter, itā vt non possint etiam in mortis periculo vlti carnis. Nam lex humana potest ob commune bonum, quando opus est, etiam cum vitæ dispendio obligare. Probabilem verò satis primam reor esse sententiam: vnde amplius illustissimæ Carthusiensis Familiae sanctitatem commendo, quæ quidem cum possit probabiliter mortis fortasse vitare periculum carnis vtendo. Satis dicit Brunonis beatissimi alumni mori, quam illam commendatissimam consuetudinem vel secreto abditissimo, sine piaculo transgredi.

PROBL. XXIV.

*Licet, & non licet vigiliis, ieiuniis, asperis-
tibus, & c. vitam abbreviare.*

¹²⁷ *Minime licet.* Quæstio procedit, cū quis huiusmodi exercitamentis impendens operam, apertè dignoscit, fore vt vita sit abbrevianda. Ergò minime licet. Quia homo non est dominus vitæ suæ & ea opera exercere perinde est, ac partem sibi vitæ auferre. Nam si homo, cui vna tantum dies vitæ superest, se ipsum interimeret, lethaliter peccaret: ergò potiori iure censetur grauius delinquere, qui ita corpus affligit, vt vita per aliquot annos decurtetur. Sic graues ac docti nonnulli apud Victoriam *relect. de temper. num. 8.* Lorcam 1. 2. d. 23. Montefinos ibi. q. 10. & alios.

Licet omnino. Quia homo est veluti vitæ suæ administrator, potestque eam exercere, & atterere, præsertim cum conditus sit ad promerendam gloriam, qui finis multa exigit non ita accommodata ad vitam protrahendam. Itā ex Victoria, & aliis Granad. 2. 2. controu. 3. tr. 6. d. 2. sect. 3. n. 12.

¹²⁸ *Idem teno, & vberius assero.* Ego autem his adharens existimo, hanc rem non esse scrupulosè accipiendam præsertim ab iis, qui ob diuinum obsequium, & satisfaciendam Deo pro peccatis valde corpus affligunt: raro enim, aut potius nunquam damnamus eum tãquam culpæ lethalis reum, qui propterea vitam abbreviaret. Profectò malitia occisionis non consistit in eo, quod vna, vel plures dies vitæ auferantur; sed in modo auferendi. Ille enim, qui iam proximus morti, auferret diem vitæ, quæ illi supererat, foret absolute sui interemptor; ille verò, qui paulatim vitam abbreviat, non est sui occisor; sed veluti administrator, & gubernator suæ vitæ; ad gubernationem autem pertinet, itā se gerere, vt vel magis, vel minus viuat. Præsertim quæ non potest non esse laudabile id in obsequio diuino, quod sæpe consistit in rebus vitæ contrariis, eam, imminuere. Pro quo facit, quod cum tempus vitæ nostræ incertum sit, & fortasse illi, qui nunc agit annos adolescentiæ, & robore polleat, exiguum tempus superfit: non est censendus sibi inimicus, aut contra rationem, vel charitatem *Esob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.*

agens, si vt carnem spiritui subiciat, se exerceat in operibus, quæ alioquin minus accommodata vitæ conseruationi videantur. Hinc Victoria apud Granad. ait, licet Medicus dicat, fore vt vitæ alicuius protrahatur ad decem annos, si vinum bibat, posse nihilominus à vino abstinere. Et alij docent, non esse illicitum poenitentis affligi, licet propterea, vitæ duodecim annos sis amissurus. Attamen monuerim, nihil circa hoc geri oportere, sine superioris, aut prudentis consilio Confessarii.

PROBL. XXV.

*Qui inuaditur, potest, & non potest sese
cum periculo mortis alicuius innocentis tueri.*

¹²⁹ *Non potest.* Pono, quem de exercitu aufugere equo victus inimicum, & videt puerulum, aut quæuis alium hominem dormientem, quem necessum est conculcare, aut si gradum sinit in manus inimici incidere: licebit ne infantem, aut hominem illum conculcare, & occidere, ne eques fugiens occidatur? Minime licet. Quia puer iacens, vel homo dormiens est iustus vitæ communis loci possessor, in quo iacet, sicut ille, qui fugit. Ergò iniuste alius scienter & actu directo cum proterit, & occidit. Sic Lublin. *Summula v. Bellum. n. 3. Sayr. in Clau. l. 7. c. 12. numero 17. Turrian. 1. 2. d. 2. dub. 2. numero 28.* Et ex parte Nauarra *de resit. l. 2. c. 3. numero 135.*

Potest planè in hoc casum, & similibus inualus innocentem occidere, si aliter vitam suam tueri non valeat. Quia hic ius habet ad fugam via publica, quo iure non potest priuari in tanto discrimine constitutus, ratione infantis, vel dormientis, vel elandi inibi existentis. Sufficit igitur in tali casu, vt eam circumspectionem adhibeat, quam pro tempore, ac loco potest, ne noceat. Itā Corduba l. 1. q. 38. dub. 2. Lessi. l. 2. c. 9. numero quinquagesimo nono. Diana p. 5. tr. 4. resol. 24.

Cum his sentio addiciens in sententiæ confirmationem, si inuasor tibi obiciat innocentem tanquam clypeum suum, vt post eum latitans impune te interimat, si fugere non valeas, non teneris mortem subire, sed potes inuasori ac innocenti cum moderatione inculpatæ tutelæ defendendo necem inferre. Attamen si in vno & altero casu aperte tibi constaret infantem sine Baptismo esse moriturum, lege charitatis teneris potius te occidi permittere.

PROBL. XXVI.

*Quando aduersarii duces non sunt promissis, licitum est, & non est, obsides
interimere.*

¹³² *Non est licitum.* Non est licitum. Quia intrinsece malum est occidere directè innocentem. Sic Bonac. *de contrah. d. 2. q. vlt. sect. 1. pun. 7. nu. 2. sum.* citans Victoriam, & Lessium.

A a 3 Licitum

¹³³ *Licetum est.* Licitum est. Quia ea conditione dantur ob-
fides, ut hostes fidem seruent: nec aliter pax, &
securitas ex bello posset haberi. Ita Azor. 10. 3.
lib. 2. cap. 7. qu. 16.

¹³⁴ *Idem affirmo.* Idem affirmo. Quia cum obsides Principis,
aut ducis eos immittentis, aut relinquentis
apud aduersarios personam exerant, eo ipso
quod Princeps aut Dux illi fidem frangat, ob-
fides quasi desinunt reputari innocentes. Vnde
qui eas interimunt, non ducuntur innocen-
tes occidere. Porro Lessius, & Victoria, quos
Bonacina pro se allegat, nihil de hoc casu in
particulari agunt, solummodo ibi affirmant,
innocentes non esse occidendos, quod meus
non negat Azorius: Difficultas est, an in tali
casu qui occidunt obsides, dicantur innocen-
tes occidere: & hoc Bonacina probare debe-
bat. Certe si sententia nostra vera non esset,
hostes semel deicti in officio promisso conti-
neri non possent.

PROBL. XXVII.

*Damnatus ad mortem per famem potest, &
non potest à cibo clanculum oblato si-
bi, abstinere.*

¹³⁵ *Minime potest.* Minime potest, sed tenetur comedere etsi
iuste sit condemnatus. Quia si comedere
nolit, etiam ea intentione, ut locum iusta
sententia haberet, directè se occideret. Nam
etsi teneatur subire mortem iuste inflictam à
iudice non tamen debet ipse sibi illam inflige-
re, sed à ministris iustitiae illam sibi infligi. Si-
cut reus, dum iam carnifex funem collo appo-
suit, non potest se ex scala dare praecipitem;
quia huiusmodi actio sui ipsius esse interem-
ptorem eum efficeret. Sic Philip. Faber de rest.
in 4. dist. 15. qu. 3. d. 5. cap. 1. num. 46. Couar. l. 1.
variar. cap. 2. num. 20. Castro lib. 2. de lege pen.
cap. 8. Caiet. 2. 2. qu. 69. art. 4. Corduba lib. 1. qu.
36 D. Thom. 2. 2. qu. 89. art. 4. ad 2. Comitol. l. 4.
resp. moral. qu. 10. num. 6.

¹³⁶ *Potest omnino.* Potest omnino. Quia qui non comedit, posi-
tione nihil sibi infert ad mortem, sed solummo-
do permittit calore interno vitam absumi. Ita
Malder. 2. 2. tract. 3. cap. 1. dub. 19. Sotus lib. 5. de
iust. qu. 6. art. 4. Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 6. num. 29.
Azor. part. 3. lib. 2. cap. 3. qu. 5. & alij.

¹³⁷ *Hoc probabili-
est e reor.* Hanc sententiam credo esse probabilio-
rem. Quia reus ille in hoc casu solum non con-
seruat vitam, quam conservare poterat: non
positiue ei vim infert; & ut sic se gerat à cibo
oblato sibi abstinendo satis gravem habet cau-
sam, nempe ut sese iustae sententiae conformet.
Nam si sententia esset iniusta, proculdubio ab-
sumere cibos oblato teneretur.

PROBL. XXVIII.

*Potest quis, & non potest, tabulam à se in
naufragio natam alteri imperare, ut
salvetur per largitoris interitum.*

¹³⁸ *Non potest.* Non potest. Quia qui tabulam iam possi-
det, illaque potest probabiliter mortis pe-
riculū superare, dum alteri tradit, se ipsum ma-

nifeste positiue interimit. Secus esset si nondū
tabulam arripuisset, quam pie posset alteri arri-
piendam relinquere. Quia tunc solum negati-
ue se gereret, nec propriae morti positiue coo-
peraretur. Sic Sotus lib. 5. de iust. quest. 1. 2. 6.
Vega sum. tom. 1. cap. 127. casu 7. Manu. sum. 10.
1. cap. 2. 2. 1. num. 6.

Potest planè. Quia hoc gerere, non est dire-
ctè se occidere, sed non tueri se, cum possit
nam si esset directè se interimere, nunquam
esset licitum id pro alio facere: at primae sen-
tentiae Doctores fatentur, id esse licitū pro Re-
ge, Duce, aut alia persona maxime vili Reipu-
blica: Ergo re vera non est directè se occide-
re, sed solum non tueri se, cum possit; at non
tueri nos, cum possumus, licitum est nobis,
cum id fieret propter bonum amici: Ergo, &c.
Ita Azor. 10. 3. l. 1. c. 1. qu. 5. Lessius l. 2. c. 9. dub. 6. n.
31. Malder. 2. 2. tr. 1. c. 1. dub. 19. Nauarra de re-
stit. l. 2. cap. 5. num. 66. & 67.

Hoc verius esse credo, & non solum seruo
pro Domino, & subdito pro Rege, sed &
cuilibet pro proximo id esse laudabile. Nota-
rim autem, eum, qui prior tabulam in naufra-
gio occuparet, non teneri alterum in ea admit-
tere, sed posse illum impedire, ne accendat, nisi
vtrique sufficiat. Quod si simul illam occupa-
runt, forte id dirimendum, nisi alter alteri
spontè velit cedere. Ex citato Lessio accipi.

PROBL. XXIX.

*Quando quis iniustus dedit antecedenter causam
ob quam innuadatur, verbi gratia, vel quia
commisit adulterium cum uxore iniustis, vel
quia eum verbis, & iniuriis prouocauit: po-
test, & non potest illum, se defendendo, oc-
cidere.*

¹⁴¹ *Non potest.* Non potest. Quia adulter prauidere debe-
bat, ad adulterium solere consequi homi-
cidium, à marito in vindictam criminis, inflige-
ndo. Idem dixerunt de eo, qui alium verbis
aut iniuria laceffuit. Sic Nauarra sum. c. 7. n. 118.
& c. 15. n. 7. ubi docet, prouocantem alium, &
causam dantem, ut innuadatur, si postea inuaso-
rem occidat, homicidam esse voluntarium: mo-
do ipsa causa, quam dedit, directè tendat ad
insultationem alterius aduersus se ipsum, & ta-
lem causam putat adulterium, maxime quia
prauidere debebat adulter homicidij com-
munionem: & citat pro se D. Antonin. 3. p. tit. 5.
cap. 8. §. 1.

Potest equidè adulter se licitè defendere inter-
ficiendo maritū illius, quia cū adulterium patra-
uit, quando non potest se aliter ab irruente li-
berare: vel eum, quem verbis, & iniuriis pro-
uocauit. Quia quamvis causam antecedenter
exhibuerit tamen iuste se defendit, cum ma-
ritus, aut ille iniuriōso verbo laceffuit eum
priuata autoritate velit occidere. Vnde licet
adulter, & verbo iniuriōso prouocans absolute
in ordine ad adulterium, vel iniuriam illam
sit nocens in ordine ad defensionem innocens
est. Ita Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 13. num. 87. Sayr in
Clau. lib. 7. cap. 10. num. 24. S. lon. 2. 2. quest. 34.
art. 7. contro. 1. concl. 1. Beia. part. 2. casu 11. Petr.
Nauarra de restit. l. 1. c. 3. num. 36. & c. 7. Metz-
cado. tract. 6. cap. 4. Syluest. verb. Homicidium 1.
dico

Se& II. De Precepto V. Problema. 283

dicto 3. Fagund. tom. 1. Decal. lib. 5. cap. 4. num. 7. Cardol. praxi indic. v. Irregular. numer. 10. Ouant. in 4. dist. 25. propos. 15.

¹⁴³ Longè mihi dubito. Hanc sententiam longe verio- rem esse non terio pronocans maritum adultere, in actu quo maritus illum priuata auctoritate ante accu- sationem, ac sententiam latam illum ad mor- tem inuadit: vim vi repellit. Nam cum illi- citè illum inuadat, vim illi infert: & cum illi- citè illi vim inferat, licitè alter vim repellit. Quare & ille licitè ac iuste se potest defende- re ab inuafore cum morte illius: & quilibet li- citè ac iuste illum etiam defendere potest tan- quam proximum iniuste ac illicitè oppressum: idque absque vlla irregularitate. Monuerim, Nauarrum non aptè citasse D. Antonium cum ibi nihil tale asserat. Citat etiam Caietanum contrarium apertè asserentem.

PROBL. XXX.

Moderamen inculpatæ tutelæ consistit in hoc, quod incontinenti fiat. Verum sit, & non sit incontinenti quando insultatus in domum se recipit arma quarens, & postea in foro percussit insultantem.

¹⁴⁴ Nonnulla suppono. SUppono, moderamē inculpatæ tutelæ in tri- bus consistere, videlicet, in tēpore, in mo- do, in causa. In tēpore, hoc est, vt defensionē vel rei propriæ aut proximi magni momenti, fiat in continenti, seu in fragranti delicto inua- sionis, nō ex magno intervallo. Nā si ex magno intervallo facta fuerit, id nō erit vim in actu re- pellere, sed vindictā sumere, quod nunquā licitū esse potest. Vindictam enim iniuriæ solus Deus sibi reseruauit, Ezech. 9. *Mihi vindicta, & ego retribuam.* Querierim autem, num moderamen inculpatæ tutelæ incontinenti fieri dica- tur, quando insultatus in domum se recipit arma arrepturus, & postea in foro, verbi gra- tiā percussit insultantem?

¹⁴⁵ Fieri id inco- ninenti dicitur. Fieri incontinenti dicitur. Quia hæc propulsiō iniuriæ moraliter loquendo dicitur in- continenti facta nam actus defensionis est actus moralis, qui morā tēporis requirit. Sic Capola consil. 4. 2. n. 1. Bontinus consil. 9. n. 13. addit, illum si incontinenti defendere, qui sequenti die con- uocatis amicis, interfecit illum, à quo in die præcedenti alapa diuerberatus fuit, ob eandem rationem. Id approbat Boërius decis. 168. num. 6. Malcard. de probat. lib. 3. concl. 1126. nu. 51. asserens, eam defensionem incontinenti fieri, in qua inuals pro interficiendo inua- fore suo, conuocatis amicis, statim ad inuafo- tem regreditur, eumque occidit.

¹⁴⁶ Non dicitur fieri inconti- nenti. Non dicitur fieri incontinenti huiusmodi defensio. Quia licet sit actus moralis, & actus moralis requirat continuationem temporis moralem: tamen post intermissionem illam rixæ, regressus ad illam potentioribus armis, videtur potius vindictam de iniuria sumere, quam se iuste defendere. Ita Sayr. in Clau. lib. 7. cap. 10. num. 18. Salon. in reperit. v. vim ff. de iust. & iure, num. 9. Claud. num. 56. Bologn. et. n. 46. vbi dicit, id incontinenti fieri, quod fit durante rixa, vel aggressore ab illa non disce-

dente: Angel. de malefic. verb. Et dictum Tivius se defendendo, num. 18. Hostiens. ad cap. significasti, 2. de homicid. num. 17. & alij.

¹⁴⁷ Certè id fieri existimo incontinenti, & se incontinenti aliquem defendere crediderim, quando id agit vel in aggressu inuasionis, vel successiue immediate, vel quasi immediate post. Vnde Doctorum pro prima sententia ad- ductorum dotrinam vix probabilem esse reor. Adde moderamen inculpatæ tutelæ consistere etiam in modo sese defendēdi hoc est, vt arma sint æqualia, gladius pro gladio, sclopetus pro sclopeto. Factum sit æquale, vt scilicet percus- sus in parte corporis non periculosa, in parte periculosa non percutiat, verbi gratiā, vt per- cussus in brachio, vel in humeris, non reper- cutiat in capite vel in pectore. Consistere de- mum in æqualitate offensionis, & defensionis: vt si aliquis offendat pugno, alius se pugno de- fendat. Quia si in aliquo istorum non seruetur æqualitas iam non seruetur moderamen in- culpatæ tutelæ, sed vindictæ culpæ opera exhibetur.

PROBL. XXXI.

Licitum est, & non est, illum morte præ- gnare, qui per famulum, & sicarium te in- ter occidere, casu quo ob huiusmodi man- datum mors insitet, & in propinquo sit.

¹⁴⁸ Licitum esse videtur. Quia ille actu man- dat inuadere, parum refert, an per alium occidat: sicut qui alteri mandat, vt de me detrahat, parum refert, vt per se, vel per alium id faciat. Hoc admitto, sed tamen querierim, an vt possim licitè mittentem, vt me interi- mat eum famulum, occidere, opus est, vt ob illius mandatum mors insitet, & sit in propinquo?

¹⁴⁹ Necessarium id non est. Quia eadem est ra- tio, cum ille ita insidiatur tuæ vitæ, vt nulla alia via secure possis mortem auertere. Sic Bant. es. 2. 1. quest. 7. art. 7. dub. 4. Nauarr. lib. 2. de res. in quest. 95. art. 8. ad 1.

¹⁵⁰ Est quidem necessarium. Quia si nex in pro- pinquo non sit, periculum adhuc longinquum non ita instat, vt nulla alia adsit euadendi ra- tio. Et certe licentiosa admodum facultas ho- minibus permitteretur ad alios occidendum quolibet prætextu. Ita Lessi. lib. 2. de iust. cap. 9. dub. 8. num. 46. Fagund. lib. 5. Decal. cap. 6. nu. 5.

¹⁵¹ Existimo, ealium magis ex prudentis iudicio, quam ex iuris definitione pendere. Quare non hoc ita facile concedendum est, vt inde an- sa ad aliorum occisiones facile arripiatur: nec ita difficile faciendum, vt periclitetur vita il- lius, cuius occisio alteri mandat. Quare to- tum hoc negotium iudicio prudentis commit- to, qui perpenis circumstantiis & qualitate personarum, indole, ingenio, & in rebus simi- libus consuetudine, ac propoliti tenaci- tate, in re adeo periculosa fe- ret sententiam.

PROBL. XXXII.

Licet, & non licet, occidere eum, qui apud Principes, ac viros nobiles nostro honori continuo detrahunt, infamiaque afficiunt.

152
Quæstio
statum expli-
co.

Aliquis falsis criminationibus nomini, ac famæ viri probi, aut alicuius Regij Ministri, apud eundem Regem, & apud viros graves occultè detrahitur: ea intentione, ut illum à servitio Regis amoveat. Quæritur, an licitum sit illi, cuius famæ detrahitur, & ea exclusio, seu amotio paratur, detrahentem occultè occidere, si nulla alia via, aut ratione damnum hoc valeat auertere?

153
Licet non est.

Licitum est. Quia si is a lape, aut baculo vellet honorem, & famam huiusmodi viri probi laedere, poterit illum vir probus occidere, dummodo aliter suam famam, & honorem tueri non possit. Ergò. Et quia periculum famæ, & honoris æquiparatur vitæ periculo: Sed ad tuendam vitam, quandò aliter eam tueri non possumus, licet alios occidere. Ergò & ad tuendam famam licitum erit sic Navarra lib. 2. de resist. cap. 3. num. 375. Probabile dicit hoc esse Bannes 2.2. qu. 6.4. dub. 4. addens, idem esse dicendum, etiamsi crimen sit verum, modò sit adeò occultum, ut in iudicio probari non possit.

154
Non licet.

Minimè licet. Quia vel huiusmodi detractionibus infamia est iam illata, & vel non, sed est inferenda. Si iam est illata, non deletur per mortem infamantis, nec dici potest evitatio damni inferendi, sed illati vindicta, si non est illata, non desunt viæ, per quas poterit evitari, unde iniusta planè erit occisio. Ità Fagund. l. 5. Decalog. cap. 6. num. 8. Lessi. lib. 1. cap. 9. dub. 12. num. 82. Iul. Clarus lib. 5. sen. §. fin. q. 60. num. 14. Bossi. in de homicid. num. 60. & alij apud Profperum, quem Fagund. memorat.

155
Auctor in-
diciam.

Profectò sententia prima licet speculative loquendo probabilis admodum videatur: in praxi tamen eam non admitterem. Quia multis occultis cadibus cum magna Reipublicæ perturbatione exhibet occasionem. Attamen si nulla via pateat, qua huiusmodi iniuria aliter possit impediri: etiam in praxi probabilem satis eam sententiam iudicari.

PROBL. XXIII.

Licet, & non licet latronem occidere postquam is occultavit rem intra domum suam, & veluti possidet. Vbi plura circa licitatem, & illicitatem latronum interemptionem.

156
Non nisi
premissis.

Si latro rem magni momenti, quam furto subtulit, secum deferat, & dimittere nolit, siue sit propria, siue proximi, & aliter nequeat recuperari: licitum est, cum territus minis eam adhuc retinet, illum fugientem, emissâ sagitta, iaculo, vel sclopeta interimere. Quia quando rem non dimittit, moraliter loquendo vis durat, iniustaque inuasio, quamvis ipse fugiat: & vim vi repellere omnia iura permittunt. Sotus lib. 5. de inst. qu. 2. art. 3. Sylvest. verb. Excom-

municatio 6. not. b. 4. casu 6. Lessi. lib. 2. cap. 9. dub. 11. numer. 75. Quod iam latro intra domum suam rem iam occultavit, & veluti possidet?

Minime licet eum interimere. Quia iam transacta est vis ab eo illata, & moraliter loquendo iniusta non datur inuasio, sed iniusta retentio: ob iniustam autem retentionem non licet alium occidere: alioquin nobis omnes nostros debitores, ac retentores iniustos, qui contra nostram voluntatem debita nolunt solvere, de medio tollere liceret, quod est inaudium, & iniustissimum. Sic Sylvest. verb. Bellum, 2. numer. 3. Navarra lib. 2. de resist. cap. 3. numer. 411.

Licet equidem. Quia adhuc inuasionis actus moraliter durat, & actualiter vis, quam villicet repellere. Ità Fagund. lib. 5. Decal. cap. 6. num. 13.

Ego quidem existimo cum eodem Doctore, primam sententiam veram omnino esse, si intelligatur, quando elapsi sunt iam dies aliquot, post occultationem. Nam si latronem à longe insequaris, & ille oculos tuos effugiat, ac rem occultet, statimque tibi dissimulanter appareat, & tu nondum destiteris ab illius inleccione, puto licitum esse illum interimere, si rem non vult reddere & nullo alio medio valeat recuperari. Quia non potest dici tunc pacificus rei furata possessor, & actus inuasionis moraliter persistit.

Vt tamen agnoscas, quatenus nobis sit licitum vel illicitum res nostras, vel proximi cum morte inuasis prædonis recuperare, septem accipe regulas. Prima est. Licet occidere furum, dum se ad furandum rem tuam magni momenti præparat, si aliter illam defendere non possis, vel fidem Regiam implorando, vel illam postea recuperando. Quia cap. si perfodians, extra de homicid. habetur, impune occidi non auctum furem, quando in actu fodiendi domum ad furandum reperitur: & sic ante furtum, & dum se ad furandum præparat sine telo, & armis. Et idem est de eo fure, qui scalas apponit ad furtum gerendum. Farinac. de homicid. q. 125. num. 395. tom. 4. tit. 14. Secunda. Si fur nocturnus sit, siue se telo, siue aliis armis defendat, siue non defendat, licet illum pateris occidere, si te, rem tuam, vel proximi magni momenti aliter non valeas defendere. Quia cum noctu adueniat discerni non potest, an ad furandum, an ad occidendum aduentarit. Dixi Licet, non dixi Impune. Quia ut impune id geras pro foro externo, opus est, ut fidem Regiam prius implores, vel voces edas, quæ testentur vim tibi, vel alteri inferri. Iul. Clarus lib. 5. §. Homicidium. num. 27. Tertia. Fur diurnus nisi se furtumque telo defendat, occidi non potest, si furtum dimittat: secus si non dimittat, modo furtum sit magni momenti. Unde magnum discrimen est inter furem nocturnum & diurnum: nam nocturnus si non patiat se capi occidi poterit, siue armatus veniat, licet sine armis: siue se telo defendat, siue non: quia ignoramus, an ad occidendum, an ad furandum accedat. Diurnus autem occidi non potest, nisi veniat armatus & se ac furtum armis tueatur. At si furtum dimittat, occidi seu mutilari non potest: quia res nostra, vel proximi est recuperata. Doctores communiter, ad cap.

Secl. II. De Præcepto V. Problemata. 285

si perfodians extra de homicid. Quarta, si fur cū re furto ablata diffugiat, nec clamoribus eam vult dimittere, poteris illum insequi, ferire, & si necesse sit, interimere, emissio telo vel sagitta, modo resilla non exigui valoris sit, & aliter illam hand possis recuperare. Lessi. l. 2. c. 9. dub. 11. num. 69. & 75. Quarta, si rem meam vel proximi furatam habeas positam certo in loco, & te in continenti insequar, & illuc me curantem ingredi impedias: licite te potero occidere, quando nullum aliud medium mihi superest illam recuperandi. Incontinenti inquam; quia si ex intervallo fiat occisio, iam non erit rei vindictio, sed iniuria vindicta. Abbas ad c. si quis tertio, de iureiur. Sexta, si innadas, ac fureris res meas per famulos, vel arte magica, nec alia ratione possum impedire, aut recuperare, quam tua necesse tunc in ipsa actuali vi, si nolis à furto desistere, & aliter nullatenus amplius possum recuperare; licite ac impunè te possum occidere; quia quæ per alios facimus, per nos ipsos facere reputamur. Lessi. l. 2. c. 9. dub. 11. num. 75. Septima, si impedias iniquè meos creditores, ne mihi satisficiant, & perstiteris in violentia, ac damno meo: & nullo alio modo huiusmodi damna possint evitare, quam tua interemptio-ne id gerere valeo. Sic Lessi. citatus. Sed dura admodum hæc mihi sententia, regulaque in praxi difficillima; quare illam omnino reiiciendam censeo; quia falsum supponit, nullum scilicet aliud dari posse remedium, quo huiusmodi damnum denites nisi impediens mortem. Adfunt enim tribunalia iustitiæ, quibus hoc modo aliquo poteris impedire: adfunt monitiones amicorum, & viæ aliæ, vt consideranti patebit.

PROBL. XXXIV.

Persona ignobiles, ac mechanicæ cum ab alio innuaduntur, tenentur, & non tenentur fugere, ne inuasorem occidant, vt se defendant.

¹⁶¹ *Nō nulla suppono.* **S**uppono, nobiles fugere non teneri. Quia fuga eis grauem inurit infamiam. Idem dixerim de militibus, etiam si ignobilis sint conditionis. Quia cum ratione officij arma tractet, eis etiam fuga infamis existit. Porro licet nobilibus, ac milites sint in loco deserto, & à nemine videantur, fugere non tenentur. Quia per accidens est, quod locus sit desertus, & quod à nemine possint aspectari: sufficit, quod de se nobilibus, ac militibus ignominia vertatur. Fagund. plures citans l. 5. Decal. c. 7. num. 2. & 4. Quæsierim verò an plebei, ignobiles, & mechanici fugere in hoc casu teneantur?

¹⁶² *Tenentur fugere.* **T**enentur fugere? Quia huiusmodi hominibus fuga minimè cedit in infamiam. Ergo inuasit tenentur, si commode possint, fugam arripere ne inuasorem occidere ad sui defensionem cogantur. Sic Suar. to. 5. de censur. d. 46. sect. 1. n. 5. Arag. 2. 2. q. 64. a. 7. Lessi. l. 2. de iust. q. 1. a. 8. Navar. sum. c. 15. n. 3. Solet. l. 5. c. 6. & alij.

¹⁶³ *Fugere non tenentur.* **F**ugere non tenentur. Quia nullus etiam ignobilis & plebeius tenetur dare contra se ipsum sua arma inuasori. Ergo nec etiam dare illi audaciam: At si teneretur ad fugere, animus ei contra se ipsum adhierec, & vires assumeret

insultator: Ergo nullus etiam ignobilis fugere tenetur. Quid enim magis refert aduersus se metipsum dare arma, quam animum addere? Ita Bartol. sibi contrarius ad l. 1. num. 8. C. unde vi. Bald. ad l. vt vim. ff. de iust. & iure. Iaso ibi, nu. 38. Claud. num. 66. Mantua num. 11. Bologne num. 38. & 90. Angel. ad l. 1. s. qui aggressorem, C. ad leg. Cornel. Abbas ad c. suscepimus de homic. n. 4. & alij plures.

¹⁶⁴ *Autoris in diu.* **E**xistimo primam sententiam esse probabiliorem, dummodo hæc adsint limitationes. Prima vt non teneatur inualus vilis fugam capere, quando est propè insultantem, aut innuadentem, ita vt statim terga vertendo possit occidi vel gladio, vel sclopeto, si forte inuasor illis armatus sit. Et huic limitationi nemo contradicit. Secunda, vt non teneatur vilis persona effugere, quando possit cito comprehendere, quamvis longo distet spatio, quia aggressor cursu, & persona inuala pinguis, vel claudicans, debilis, vel aliter ad fugiendum ineptus, ita vt facile ab aggressore occidi, aut vulnerari valeat. Cum his limitationibus primam sententiam veriore esse reor. At in secundam fateor me propendere. Quia in omni genere personarum siue nobilium siue ignobilium infamia est fugere. Et quia potest quis cum fugit se periculo cadendi exponere, & cadendo facile ab aggressore percuti, vel occidi. Nemo autem tenetur se huiusmodi periculo exponere. Nihilominus tamen à mei Suarij, Toleti, ac Lessij mente non recedam.

PROBL. XXXV.

Clerici, ac Religiosi à quocumque seu laico seu Ecclesiastico aut Regulari innuaduntur, & non tenentur fugere, ne cogantur se innuadentis occisione, aut vulnerare defendere.

¹⁶⁵ *Fugere tenentur.* **T**enentur fugere. Quia cum humilitatem, modestiam, & mundi contemptum professantur, fuga eis non in dedecori, sed honoris non ignominia, sed gloriæ verti potest; & ideo tantum abest, vt ob eam rem parui pendatur, vt magni æstimentur. Sic Suar. to. 5. de censur. d. 46. sect. 1. n. 5. & 6. Lessi. l. 2. c. 9. dub. 12. n. 7. & 93. Tolet. l. 5. c. 6. Navar. sum. c. 15. n. 3. Couar. in Clement. si furiosus post. n. 4. & alij.

¹⁶⁶ *Tenentur fugere.* **F**ugere non tenentur. Quia possunt, dum fugiunt ob vestimentorum agnatum cursui impedimentum, facile cadere, aut retardari, vnde ab aggressore occidantur, aut vulnerentur. Ergo si vitam prostituere non tenentur, vt fatentur omnes: non tenebuntur fugere: vix enim vquam sine huiusmodi discrimine poterant fugam meditari. Ita Bologne. ad l. 1. vt vim. ff. de iust. & iure, n. 91. Mantua. ibi. n. 87. Felin. ad c. suscepimus, de homicid. sine. Plaza. in epit. delict. l. 1. c. 28. nu. 10. Baiard. in addition. ad Iuli. Clarum. num. 92.

¹⁶⁷ *Autoris in solutio.* **P**rimam sententiam teneo, quam minimè à secunda impugnari crediderim. Intelligenda enim non est, quando huiusmodi personæ Ecclesiasticæ probabiliter dubitare possunt, se propter fugam fore morturas. Nam cum illæ tunc vitam suam discrimini exponant fugere

non tenentur. Quare si tunc aggressorem occidant, vel mutent, licite id gerunt, & nullam irregularitatem (nec excommunicationem si forte inuasor sit Clericus) incurrunt. Non enim Ecclesiastici, ac Regulares fugere tenentur, nisi quando fuga vitam suam, aut membra tueri possunt. Igitur si huiusmodi periculum non incurrant, tenentur, pedem referre, domum aliquam ingredi, ostium claudere, si ob pinguedinem grauantur ad fugam, & hoc agere possunt.

PROBL. XXXVI.

Quando iure civili permittitur patri, ac marito filiam, vel uxorem in adulterio deprehensam occidere; possunt, & non possunt eam occisionem aliis impune mandare.

168
Certum sup-
pono.

Cum nobis licitum est, proximum defendere cum occisione iniusti inuasoris, certum est, nobis etiam licitum esse eam defensionem cum praefata occisione alteri mandare. Quia quod nobis licitum est facere per nos ipsos, etiam per alios gerere licebit, eandem enim tunc obligationem defendendi proximum innocentem subit mandatarius, ac mandans. Quaeritur verò, an quando in iure civili propter iustum dolorem permittitur marito impune adulterum cum propria vxore in actu adulterij comprehensum occidere; & patri interimere adulterum cum propria filia nupta inuentum, possunt eam occisionem impune alteri mandare & idem est de ipsius vxoris, ac filiae occisione.

169
Minime pos-
sunt.

Minime possunt. Quia quae à iure communi uiuant, stricte sunt interpretanda, nec amplianda vllatenus sunt. Quare cum hac permissio sit contra ius commune, & sit veluti quadam iuris communis dispensatio ob iustum dolorem solis patribus, ac maritis concessa: nullo modo videtur amplianda, & extendenda ad alias personas de illorum mandato, ea enim dispensatio & permissio est mors iuris, correctioque illius: correctio autem, & mors iuris communis semper est vitanda. c. Ecclesia vestra 2. de elect. Glor. in reg. 28. de regul. iur. c. Quae à iure l. Quod contraventionem ff. de reg. iur. Sic Baldus in c. si quis vero, de pace iuram. firmata in vrb. feudor. Claudi. ad l. vi. vim. n. 124 ff. de iust. & iure. Roland. consil. 24. n. 29. l. 2. & alij.

170
Possunt qui-
dem.

Possunt planè maritus & pater id filiis, aut seruis mandare. Quia parum refert, an occidant per se, an per alios; nam quae per alios facimus, per nos ipsos facimus; & cui principale, hoc est, mors filiae, vel vxoris à iure est concessum, necessarium etiam minus principale concedi videtur, id est, persona quae illam de mandato eius, cui mors seu principale conceditur, exequatur. Ita Baldus sibi contrarius ad l. Gracchus, num. 3. ff. de leg. Iul. de adult. Iul. Clar. §. Homicidium, n. 51. & §. fin. q. 60. num. 16. sine. Couar. 4. decretal. fol. mibi 140. numer. 5. Anton. Gomez l. 8. Tauri num. 6.

171
Verius ac re-
ceptius hoc.

Hanc existimo communem esse hodie sententiam. Imò tenent multi non solum filiis propriis, ac seruis posse huiusmodi homicidia à pa-

rentibus ac maritis impune mandari, sed etiam alij quicumque extraneis. Quod quidem in praxi asseruatur, vt docent Capolla consil. crimin. 4. Afflictis p. 9. consil. Regni Neapol. rubr. 46. n. 4. Carrer. in practica, fol. 445. num. 240. Iul. Clar. citatus.

PROBL. XXXVII.

Duces classis Regiae, vel nauium Indicarum, quando nec hostiles naues fugere, nec vincere valent; possunt, & non possunt licite naues igne cremare, aut aqua adiutam aperire, se indirecte occidendo, enervandi hostes incerta.

Minime possunt. Quia contra naturalem inclinationem, & charitatem propriam sit, seipsum occidere. Et quia ad solum Deum pertinet vita, ac mortis iudicium. Deuter. 33. Ego occidam, & ego viuere faciam. Sic D. Tho. 2. 2. q. 64. a. 3. quem omnes Thomistae sequuntur. Qui quidem in facto Samsonis, & Eleazari (de quo mox) ad miraculum, & spiritum Dei eos intus mouentem recurrunt; factum verò Raziae à mortali non excusant. Adduntque perinde esse se hoc modo interimere, ac se iugulare, vel se in flammam praecipitem agere, quod omnino est illicitum absque Dei impulsu. Nonnulli ex Neotericis huic adherent sententiae, quam Fagund. l. 5. Decal. c. 11. n. 14. vsu communiorē, ac receptiorem esse dicunt.

Possunt omnino. Quia huiusmodi Duces non intendunt se directe perimere, sed pro bono communi, & sui Regis auctoritate directe & politè intendunt enervare hostem, contra quē iustum bellū gerimus; illūque ea priuare praeda, ne postmodū insolentior fiat; licet concomitante, & per accidens propriam mortē ipso facto sibi inferant; ipsi enim optalent, se falsos hostes (si possent) debellare. Et quia potest quē igne tormentario pulueri iniicere ad solo aliquandam hostilem arcem, et si sciat, se momento fore dissipandum; neque enim ipse propriē se interimat sed ignis imperus, & arcis ruina illius interitum astringunt, cui se ob iustissimam causam exponit. Non secus ac is, qui se volanti telo obicit, & vitam sui Principis tueatur, quod in bellis vsu tritum; alioquin illicitum esset militibus cum periculo vitae suffodere turres, moeniaque hostilia. Quare si illi excusantur, cur non ex iam excusabuntur nostri milites, socique navales, qui strenuē cū haereticis dimicantes, cum iam vident, nauim in potestatem hostium deuēturam communi consensu ignem pulueri iniiciunt, & se mari committunt, ne & ipsi, & naues in hostium veniant potestatem; non enim intendunt suum interitum; sed ne hostes Christianae Reipublicae damno illo potiantur. Et quia certissimum est in materia de Bello posse eos, qui patriam in certamine iusto defendunt, quando certum vident interitum, & cum aliter euadere non possunt, excogitare, & aggredi facinus aliquod, quod sit patriae salutis, ac hostibus detrimenti, etiam si mors inde sibi certissime accedat, vt docent Victoria relect. de homicid. sine. Aragon 2. 2. q. 62. tr. 1. de dominio vite. concl. 1. Valent. 10. 3. d. 5. q. 8. pun. 2. Ludou. Lopez

Secl. II. De Precepto V. Problemata. 287

Lopez p. 1. *Instr. c. 65.* Quod patet in facto Samsonis *Iudic. 16.* qui Epili columnas evertit, quo moriens plures hostes, quam viuens perimeret. Nam licet D. August. *l. contra Epist. 2. Gaudens.* asserat, Samsonem Deo promouente id egisse; tamen absque ea promotione id agere poterat, debilitandi hostes, quos effugere non poterat, intuitu, ut docent Sayr. *in Clavi, libr. 7. cap. 9. num. 9.* Lessi. *nom. 1. libr. 2. cap. 9. dub. 6. numer. 32.* Caiet. *Iud. 16.* Ludouic. Lopez *part. 1. Instr. cap. 65.* Id etiam patet in facto Eleazari *1. Mach. 9.* quod à sacra pagina commentatur. Vidēs enim vir fortissimus in arce lignea dorso Elephantis structa Duces hostilis exercitus euehi, & inde magnam cladem in suos edere, agnoscensque ea machinatione destructa, hostes perituros, magna animi virtute ob communem sui populi salutem subus bestiam ingressus, eam gladio confodit, licet videret, se ea cadente periturum, ut perit, *præclarum huius mortis genus inueniens* (ait textus, *) ut populum suum ea clade liberaret.* Quod factum laudat Ambros. *libr. 1. de offic. cap. 40.* Cur igitur non erit licitum, ac laudabile nostris Ducibus Indicarum classium præclarum mortis genus concrematione, aut obrutione nauium inuenire, ne diuitiis nostris hostes fiant postmodum potentiores, magnamque nobis cladem inferant? Ità Lessius breuissimè *lib. 1. cap. 9. dub. 9. num. 32.* & Fagund. citatus *num. 14.* qui licet receptiorem primam sententiam vocat, proculdubio hanc non solum probabilem sed probabiliorē esse indicat.

174
Hoc tenet, & vberius confirmat.

His adhæreo Doctoribus. Ut autem huius sententiæ veritas liqueat, scribens eo tempore, quo strenuissimi duces propè Gaditana littora post fortissimi animi documenta expressa ad hostium repressionem: utinam nacti fuissent temporis opportunitatem ut possent sese huic accommodare sententiæ, operæ pretium duxi, eam vberius confirmare. Dic mihi quæso, ei qui in naufragio apprehensam haberet mediis in vndis tabulam, qua saluari posset, nonne licitum esset illam Regi, amico, aut proximo elargiri, ut ipso pereunte ille ad litus incolumis deferretur? Esset quidem; auctore Tolet. *libr. 5. cap. 6. num. 6.* Lessi. *libr. 2. cap. 9. dub. 6. num. 31.* Fagundez *libr. 5. Decalog. cap. 12. num. 18.* Et p̄o debilitatione hostilis exercitus nonne licet militibus iustum bellum gerentibus ad duella prouocare, & acceptare illa? Affirmat, aliis citatis, Fagundez *ibi, cap. 8. numer. 36. & 50.* & nos *tom. 8. de Virtutibus Theologicis, confirmamus.* Ergo etiam pro communi Reipublicæ bono, pro enervatione: ac debilitatione hostium infidelium licitum erit Catholico duci mortem sibi permittere nauem cremando, aut obruendo, ne hostes plures ex nostris postmodum interimant, ac male partis diuitiis in nostram perniciem potiantur. Profecto quando aliquis certo se mortis periculo pro bono patriæ exponit, non eligit per se, ac directè mortem propriam, sed eligit mortem hominum, illorumque damnum: & solum per accidens, & concomitanter permittit mortem propriam propter bonum commune, quod negari non potest esse ex se, & ex sua natura licitum; quia actiones humanæ ex fine, & obiecto bonæ, aut male redduntur moraliter: quicquid sit de illis rebus, quæ per accidens,

& concomitanter, sequuntur: ut communiter edocent Aragon. & Salon. *2. 2. qm. 64. artic. 5. Valentia tom. 3. d. 5. qu. 8. pun. 2. Victoria relect. de homicid. resp. ad vlt. argum. & Sotus lib. 2. de iust. qu. 3. art. 8. & lib. 5. qu. 1. art. 5. ad 4.* An non mens nostra præter Samsonis, & Eleazari facinus, fortissimi Rasæ confirmatur exemplis? Hic *2. Mach. 14.* cum ab hostibus undique cingeretur, nec posset euadere, se gladio percussit, & cum se perimere non posset, de muro se præcipitem egit, *Eligens* (inquit sacra historia) *nobiliter potius mori, quam subditus fieri peccatoribus.* Quod factum licet aliqui incusent, & Rasam mortaliter deliquisse affirmant: tamen Nicolaus de Lyra factum laudat, illūque à lethali crimine excusat. Quod etiam probabile putat Victoria *relect. de homicid. ad vltim. argument.* Diuinare enim est asserere, Sacram scripturam id dixisse ex opinione ipsius Rasæ, & non factum approbare. Vnde si Rasas à mortali excusatur, & à Sacra scriptura commendatur, cum id non ex intuitu boni communis, ex hostium debilitatione gesserit, sed solum ne ignominiosam mortem ab hostibus pateretur infidelibus: qua ratione, quo fundamento factum nostrorum ducum improbamus cum bono fine intuituque id efficiant? Licitum proculdubio est minus bonum iacturæ exponere ob maioris boni conseruationem: verbi gratiā, licitum est pedis, vel manus præcisionem pati propter totius conseruationem corporis. Ergo licitum erit Catholicis ducibus naues, & vitā igni, aut pelago exponi propter maius Reipublicæ, cuius membra sunt, commodum. Denique id gessere nonnulli egregij viri, Catholico zelo, quos durum videtur lethali crimine, reos fuisse affirmare. Vnicum exemplum exponam ex Antonio de Herrera *part. 3. hist. gener. Philippi II. Hispan. Regis libr. 13. cap. 19.* Quo tempore Turcarum Rex arcem Tatz in Vngaria inferiori sitam, vi, & armis ceperunt, volentes Turcæ illius arcis Præfectum viuum capere, qua fuerat Christianus, & abiurata fide Christi ad Turcarum sectam defecerat: & postea ductus conscientiæ stimulis, ea secta ei reata, ad veram Religionem incredibili lætitia redierat, ut in illum Turcico animo sequiret: ipse ut erat strenuus ac valenti spiritu, ne Turcarum manus subiret, deditione vrbis reata, & in tuto omnibus ducibus, ac militibus constitutis, volēs morte sua solatio esse imperialibus, & exitio Turcis: in effuso arci cuniculo nitrato puluere refeito mansit, & cum intellexit, reliquas Christianos iam posse esse tutos, iudicantque tempus esse apertissimum ad nocendum Turcis per arcem dispersus, ignem sulphuri applicuit, quo, horrendo fragore, ars, & Turcæ circiter quingenti supra mille euolarunt: & maiori volitanti Christianis fuit mortuus, quam viuis. Quis ergo audebit hoc improbare factum, cum patratum fuerit directè ad nocendum fidei hostibus, potius, quam ad se ipsum interimendum? aut quis intendet tantum virum, & moralis criminis reum, & æternæ damnationi addictum fuisse affirmare? Equidem ego id minime auderem.

CAPVT